

פרשת תצוה

הפרשה במבט רחב

הרב יואב אוריאל

בחירת אהרון ובניו לכהני ה'

המשכן והעובדים בו

בפרשתנו נמשך תהליך הציווי על בניית המשכן. לאחר שבפרשה הקודמת התורה פירטה את הלכות בניין המשכן וכליו, פרשה זו מתמקדת בהלכות האנשים העובדים בו. בפרשה הקודמת כמעט ואין אזכור של העובדים במשכן; גם באותם אזכורים מעטים שקיימים, נעלמת זהות העובדים הללו. עם תום ציווי עשיית השולחן בפרשה הקודמת מצווה ה' את משה **שהוא יתן** לחם פנים לפני ה' - **"וַתֵּתַעַל הַשְּׁלֶחָן לַחֵם פָּנִים לְפָנַי תָּמִיד"** (כה, ל) - ואכן בשבעת הימים הראשונים של חנוכת המשכן משה הוא שהניח את לחם הפנים - אולם לא מוזכר שם מיהם העובדים העתידיים לעשות זאת באופן קבוע. עם תום ציווי המנורה מצווה ה' (שם, לז): **"וְהַעֲלֵה אֶת נִרְתִּיקָהּ וְהָאִיר עַל עֶבֶר פְּנֵיהָ"** - כאן כבר נזכר שיש עובד אחר מלבד משה, אך עדיין לא נזכר מי הוא זה.

מאחר וייעד הקב"ה בפרשה הקודמת שבניין המשכן נועד להשכין את שמו בתוך בני ישראל - "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ניתן היה בפשטות לחשוב כי כל בני ישראל יוכלו ליטול חלק בעבודת המשכן. אולם בפרשה זו מגלה הקב"ה כי סדר השראת השכינה על **כל עם ישראל** הוא אחר. הקב"ה מודיע כי ישנם אנשים מסויימים מתוך עם ישראל שהם יהיו הכהנים במשכן - יהיו אלו אהרון ובניו לדורות עולם. בחלק נרחב של הפרשה קובע הקב"ה לכהנים הנבחרים, בגדים מיוחדים אשר עליהם ללבוש במהלך עבודתם במשכן, ובחלק האחרון של הפרשה מתאר הקב"ה בפרטי פרטים מעמד שלם של שבעה ימים, אשר בו ייכנסו הכהנים לתפקידם.

ציווי הבחירה באהרון ובניו נכתב בפסוק השלישי של הפרשה (כת, א): **"וְאַתָּה הַקָּרֵב אֵלַיךְ אֶת אֶהֱרֹן אַחִיךָ וְאֶת בְּנָיו אִתּוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֵנוּ לִי אֶהֱרֹן נָדָב וְאָבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאַיְתָמָר בְּנֵי אֶהֱרֹן"**. לבחירה מיוחדת זו מתייחסים הפסוקים **בחומש דברים** (יה, ה): **"כִּי בּוֹ בָחַר ה' אֱלֹהֶיךָ מִכָּל שִׁבְטֵיךָ לְעַמֵּד לְשֵׁרֵת בְּשֵׁם ה' הוּא וּבְנָיו כָּל הַיָּמִים"** **ובדברי הימים** א (כג, יג): **"בְּנֵי עֲמָרָם אֶהֱרֹן וּמִשָּׁה וַיַּבְדֵּל אֶהֱרֹן לְהַקְדִּישׁוּ קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הוּא וּבְנָיו עַד עוֹלָם לְהַקְטִיר לִפְנֵי ה' לְשֵׁרֵתוֹ וּלְבָרְךָ בְּשֵׁמוֹ עַד עוֹלָם"**. **בספר ירמיהו** (לג, יח-כ), מודיע הקב"ה כי הוא כרת ברית עולם עם זרע אהרון: **"וְלִפְנֵיהֶם הַלְוִיִּם לֹא יִכְרַת אִישׁ מִלִּפְנֵי מַעְלָה עוֹלָה וּמִקְטִיר מִנְחָה וְעֹשֶׂה זָבַח כָּל הַיָּמִים: וַיְהִי דְבַר ה' אֶל יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר: כֹּה אָמַר ה' אִם תִּפְרוּ אֶת בְּרִיתִי הַיּוֹם וְאֶת בְּרִיתִי הַלְיָלָה וּלְבִלְתִּי הִיֹּת יוֹמָם וַלְיָלָה בְּעַתָּם. גַּם בְּרִיתִי תִפְרֹךְ אֶת דָּוִד עַבְדִּי מֵהִיֹּת לוֹ בֶּן מֶלֶךְ עַל כִּסְאוֹ וְאֶת הַלְוִיִּם הַכֹּהֲנִים מִשְׁרָתִי"**.

מדוע בוחר ה' דווקא באהרון ובבניו להיות כהנים?

המלבי"ם (כת, א) מבאר שבחירתם נובעת באופן ישיר מהתאמת אהרון להיות שליח האומה כולה. הוא מבאר שמדובר בסוד הנפשות הידוע לפני הקב"ה: **"וְאַתָּה הַקָּרֵב אֵלַיךְ"** - באשר ראה ה' לבחור באיש אחד אשר יהיה אמצעי בין ה' ובין ישראל, להיות מבני היכול פנימה **ושליח העם כולו** בעבודת ה' וההוראה, ומצא את אהרון מוכן מצד סגולת נפשו להמעלה הגדולה הזאת הוא וזרעו אחריו, כי כל הנפשות לו הנה ובידו פלס ומאזני משקל לדעת תוכן כל נפש ומעלתה, ומעתה יהיה אהרון האמצעי בין ה' ובין עמו בהעלאת העבודה וריח ניחוח העולה מעבודת ה' מלמטה למעלה כמו שמשה היה אמצעי להוריד את התורה מלמעלה למטה, ובזה יקרב אל משה ויעמוד עמו בשוה."

הראב"ע (כת, א ולעיל ו, כג) מפרש גם הוא כי הדבר נעוץ הקשר של אהרון לאומה כולה. לדבריו, סוד יש בדבר

הכהנים אינה קיימת אלא מכח קדושת עם ישראל: "וכן קדושת הכהנים בא מצד ישראל ועל דרך שאמרו (ערכין יז): 'פרנס לפי דורו...'. וכן הוא אומר: 'ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו'. מהיכן? 'מתוך בני ישראל וכו'. דייקא [=יש לדייק מכאן ש]מתוך קדושת ישראל הופיעה הקדושה על אהרן ובניו וכמו שנאמר (דברי הימים א כג, יג): 'ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים הוא ובניו וגו'. דעל ידי שישראל הם קדושים כמו שנאמר בכמה פסוקים נבדלו אהרן ובניו להיות קודש קדשים...". כלומר, מעלתם הגבוהה של הכהנים, נובעת מפני היותם חלק מהאומה הישראלית כולה. בתור שכאלה הם זוכים למעלת קדושה יתירה, להיות שליחים של האומה, ולקשר את כל העם אל הקב"ה.

בהתאם לכך, מתברר בסוף הפרשה שעבודת הכהנים אינה משפיעה עליהם בלבד, אלא מביאה להשראת השכינה על עם ישראל בכללו – "עַל־תִּמְדֵי לְדַרְתֵּיכֶם פֶּתַח אֶהְלֵ מוֹעֵד לְפָנַי ה' אֲשֶׁר אֶנְעַד לְכֶם שְׁמָה לְדַבֵּר אֵלַיךְ שָׁם: וְנִעַדְתִּי שְׁמָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשׁ בְּכַבְדִּי: וְקִדְשְׁתִּי אֶת אֶהְלֵ מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת אֶהְרֹן וְאֶת בְּנָיו אֶקְדַּשׁ לְכַהֵן לִי: וְשִׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִיִּיתִי לָהֶם לְאֱלֹהִים: וְיָדַעוּ כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְשִׁכְנֵי בְתוֹכָם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיהֶם" (כט, מב-מו).

[1] נראה שעל פי הראב"ע ברור היה כי הכהונה תצא ממשפחת בני לוי המיוחסת, ומתוכה לקחו דווקא את מי שהתקשר למשפחת ההנהגה של עם ישראל.

[2] יש להביא לכך סיוע מן האמור לעיל, שבעניין השולחן אמר ה' למשה שהוא יקריב את לחם הפנים לפניו.

סימן לבנים

הרב אליעזר קשתיאלי

הכהונה – אהבת שלום

מידים – מידות

בפרשתנו מצווה התורה על מינוי הכהנים: "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהן לי... ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך...". למרבה הפלא, המרכיב המרכזי במינוי הוא בגדי הכהונה. הכהונה מוגדרת על ידי הבגדים, וכהן הבא לשרת בבית המקדש בלא בגדי

שדווקא אהרון וזרעו יכפרו על כלל ישראל. הוא מבאר שזרע אהרון נבחר מחמת היותו המתאים ביותר לכפר על כלל בני ישראל, מחמת הקשר של אהרון לזרע נחשון נשיא יהודה, שהרי אהרון נשא את אלישבע אחות נחשון, הרי שיש בו ובזרעו את כבוד נחשון נשיא יהודה, העומד בראש עם ישראל.^[1]

האברבנאל (תחילת פרק כח) מפרש שמבחינת המעלה האישית, אהרון הוא בעל הדרגה הגבוהה ביותר בישראל, מלבד משה. לדבריו, כך אומר ה' למשה: "הלא ידעת שבמדרגת השלמות והנבואה אין בכל ישראל אדם קרוב אליך כאהרן אחיך לצאת ולבוא במקדש. כי הנה במעמד הקדוש [=מעמד הר סיני] לא נתקרב אליך אדם כמוהו, שנאמר: 'ועלית אתה ואהרן והכהנים והעם אל יהרסו וגו'. וכיון שהוא הקרוב אליך יותר במדרגת הנבואה והשלמות – תנה עליו [=תן לו את הכהונה] - 'ואתה הקרב אליך את אהרן ואת בניו לכהנו לי'. כי תודיע לכל ישראל כי באהרן ובניו בחרתי לעבודת המקדש..."

במקומות אחרים בדברי חז"ל ובמפרשים, מצינו כי לא מלכתחילה נבחר אהרון לתפקיד זה, אלא כתוצאה מאירועים מסויימים –

האור החיים הקדוש (כח, א) מפרש שמתחילה, ייעד ה' את משה ומשפחתו להיות הכהנים,^[2] אלא שלאחר מכן מינה את אהרון במקומו: "כי הכהונה למשה היתה למנה אלא לצד שמאן ללכת בדבר ה' אחר כמה פעמים חרה ה' בו והסירו מגבירת הכהונה באומרו (שמות ד יד) 'הלא אהרן אחיך הלוי' פירוש שהיה לוי ועכשיו נעשה כהן עד כאן. לזה אמר לו בשעת מעשה 'ואתה'. פירוש לא לצד שאני מצוך לך, אלא גם אתה מצד עצמך הקרב את אהרן במקומך, ותעשה הדבר כאלו אתה חפץ בו, כי זה לך במקום קרבן לכפרה על אשר העזת פניך לפני ה', ואמרו אליך לכפרתך, בהקריב את אהרן, ויתן לו גדולתו, אין לך קרבן גדול מזה."

במדרש **שמות רבה** (לז, ב) מפרשים חז"ל שאהרון זכה לכהונה משום שבחטא העגל הוא ניסה לעכב את בני ישראל מלחטוא (עיין שם).

קדושת הכהנים וקדושת ישראל

כפי שהתבאר בדברי הראב"ע והמלבי"ם, עבודת הכהנים במשכן אינה עניינם הפרטי, אלא הם עושים אותה כשליחי עם ישראל כולו. ר' צדוק הכהן מלובלין מבאר בספרו פרי צדיק (פרשת תרומה, א) מבאר שגם קדושת

על מצח הכהן הגדול מושם ציץ הזהב, נזר הקודש, הקשור אליו בחוטי תכלת. אדם חצוף מכונה על ידינו 'עז מצח', והתנהגותו נקראת 'מצח נחושה'. גם סגירות, עקשנות וכעס, מתבטאים במצח. אשר על כן, הרבה מידות טובות נעוצות בריכוך המצח, כותב הרבי משה קורדוברו (הרמ"ק) בספרו 'תומר דבורה'. אל למצח להיות קשה וסגור, אלא פתוח ונעים לבני האדם, באווירת פיוס והתרחות. זוהי עבודת המצח, עבודת ציץ הקודש. הציץ בא לרצות, לכפר ולפייס: "וְהָיָה עַל מִצְחוֹ תָמִיד לְרָצוֹן לָהֶם לְפָנָי ה'". הציץ מפתח בנפשו של הכהן הגדול את היכולת למחול על עלבונו, להביט ולהציץ על החברה במחשבות מלאות זהב טהור. קשירת הציץ לראש בחוטי 'תכלת', באה להעמיד בפנינו את התכלית החקוקה בציץ – "קִדְּשׁ לַה'". הקב"ה ברוב רחמיו מתפייס ומתרצה לעולמו ובדרכיו עלינו להידבק, במידת הרחמים העליונה, ברצון הרצונות, במצח.

מצנפת – ענווה

המצנפת שהונחה על ראש כהן הגדול, היתה עשויה בצורה כדורית. סרט לבן ארוך מפתח היה מלופף סביב עד ליצירת המצנפת. "מצנפת מכפרת על גסי הרוח, יבוא דבר שבגובה ויכפר על גובה" (זבחים פח ע"ב). גאוות האדם וגסות רוחו צפות ועולות כאשר הוא שוכח שיש אל מנהיג ומולך מעל לראשו. גאוה מתחילה משכחה: "וְרָם לְבַבְךָ וְשָׁכַחְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ (דברים ח, יד). המצנפת באה להזכיר את ריבון העולמים, המנהל בכל רגע ורגע אינספור בריות ותהליכים. מחשבות אלוקיות ללא מספר מתלפפות זו בזו וזו על זו, גורמים שונים מצטלבים ומשתלבים לכדי יצירה שלמה נשגבה מבינתנו. כשאדם נזכר עד כמה בלתי נתפסת מורכבות ההנהגה האלוקית, גאוותו מוכנעת בפניה. המצנפת, המונחת מעל לראשו של הכהן הגדול, היא בבחינת 'דע מה למעלה ממך', כמה סיבובים ומהלכים טהורים זכים ולבנים מנווטים על ידי בורא עולם ומלכו.

חושן – השיפוטיות

על לב הכהן הגדול הונח החושן קטן הממדים, "זָרַת אֶרְכּוֹ וְזָרַת רִחְבּוֹ". "וְנָשָׂא אֶהָרֵן אֶת מִשְׁפַּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לְבוֹ". הכהן הגדול איננו שופט רשמי, ואיננו בהכרח בסנהדרין היושבת בכס המשפט בלשכת הגזית. ובכל זאת, החושן שעל לבו משויך לעולם המשפט. במובן מסוים, כל אדם הוא שופט בזעיר אנפין. יש לנו נטייה מאוד חזקה לשיפוט מהיר. כמעט כל אירוע המתרחש סביבנו זוכה מידית לשיפוט, הכולל ביקורת וחריצת דין כלפי הנפשות

כהונה, נחשב כאדם זר. בעוד כהן הדיוט משרת בארבעה בגדים, הצבועים ברובם בצבע לבן, פשוט ואחיד, הרי שהכהן הגדול, לעומתו, לובש שמונה בגדים, ססגוניים, משובצים זהב ואבנים טובות, שתיאורם תופס את חלק הארי מהפרשה. עובדה זו דורשת הבנה – מדוע הכהן הגדול, מי שאמור להיות צנוע, ירא שמים ועסוק ברוחניות, נדרש להיות 'מרובה בבגדים', שתבניתם המפוארת, "לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת", נראית כעיסוק מוחצן ושולי. בעולמנו האנושי, לבישת מדים או בגדי שרד משייכת את האדם לתפקיד מסוים ולתבניות פעולה מוגדרות. ננסה לראות בבגדי הכהן הגדול מעין לבישת מדים וליתר דיוק, לבישת מידות, תכונות חיוביות שעל הכהן הגדול לעסוק בהן תדיר.

מעיל – קולות של קדושה

נפתח במעיל, הבגד העליון של הכהן הגדול. המעיל היה מעין חלוק ארוך מצוואר עד רגליים, כולו כליל תכלת מרהיב ביופיו, בשוליו נתלו פעמונים ורימונים. חשיבות יתרה נודעת להשמעת קול הפעמונים: "וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֵאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ לְפָנָי ה' וּבְצִאָתוֹ וְלֹא יָמוֹת". בכלל, סביב תיאור המעיל ישנם ביטויים הלקוחים מעולם הקול והדיבור: "וְהָיָה פִי רֹאשׁוֹ בְּתוֹכּוֹ שֹׁפָה יְהִי לְפִיו סָבִיב מַעֲשֵׂה אֲרָג כְּפִי תַחְרָא יְהִי לוֹ". התורה בוחרת להשתמש במלים 'פה' ו'שפה', ועל רקע זה דרשו חז"ל שהמעיל בא לכפר על הדיבור: "מעיל מכפר על לשון הרע. מניין? א"ר חנינא: יבא דבר שבקול ויכפר על קול הרע" (זבחים פח ע"ב). לשון הרע הוא פה שנפער לדבר ללא גבול, ללא שפה. פה קרוע, חסר אופי, הנפתח לכל עבר, ומפזר דיבורים באופן לא מחושב ולא אחראי. הכהן הגדול נדרש לעצב פה בעל שפה, "לא יִקְרַע". מצד שני, אין זה אומר שהכהן הגדול גוזר על עצמו שתיקה. פעמוני המעיל משמיעים קול באופן מתמיד, ויש לכך חשיבות עליונה. בתוך הפעמון ישנה לשון, בדומה לפה האדם. הלשון יכולה לפעול טובה אדירה בדיבורי שלום וחסד, שבח ושמחה, עם אלוהים ועם אנשים. המעיל עשוי כליל תכלת, תכלת מלשון תכלית. קודם לפתיחת הפה בדיבור יש לשאול את עצמנו מה תכליתו, מה מטרת הדיבור. לוודא שהדיבור העתיד לצאת מפינו הוא דיבור בונה ומועיל, נעים כקול 'פעמונים', ולא קרוע ומשולח כפה בלא שפה.

ציץ – המצח העליון

מידות בפרשה

הרב חגי ולוסקי

בחירת אהרון לכהן גדול

בפרשתנו אנו קוראים על בחירת אהרון לתפקיד החשוב והנכבד - **הכהן הגדול**. לא היתה זו בחירה "דמוקרטית", העם לא נשאל האם הוא רוצה בו לכהונה בשליחות המרוממת. גם אהרון לא התבקש לחוות דעה האם חפץ במשרה זו. הקב"ה בחר באהרון לאחר שראה בו הדמות הראויה למלא את משימה זו בצורה הטובה ביותר.

מתוך בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

הקב"ה אומר למשה רבנו: "וְאַתָּה הִקְרַב אֵלַיךְ אֶת אֶהֱרֹן אָחִיךָ וְאֶת בְּנָיו אִתּוֹ **מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֵנוּ לִי**" (שמות כח, א). לבחירה לא קדמו פריימריז וגם לא משאל עם, אלא החלטה של הקב"ה, כשהתנאי הראשון לבחירה הוא **'מתוך בְּנֵי יִשְׂרָאֵל'**.

לא כל צדיק חי **בתוך** בני ישראל, יש שחיים לעצמם בבדידות ואינם מעורבים בנעשה בציבור. לעומתם, יש צדיקים שחיים 'בתוך בני ישראל' ומעורבים בנעשה ודואגים להם לכל צרותיהם. תנאי בסיסי למינוי אדם למשרה ציבורית, שידאג לציבור, שיהיה לו אכפת מהם. אם הוא חי לעצמו ואינו מתעניין בנעשה בצרכי הכלל, אין הוא יכול לקבל שררה ומינוי להיות ראש בבני ישראל. **אהרון חי 'בתוך בני ישראל' ואינו חי בבדידות לעצמו, וניתן היה למנותו על הציבור.**

וְאַתָּה הִקְרַב אֵלַיךְ אֶת אֶהֱרֹן אָחִיךָ

למינויו של אהרון לתפקיד הנעלה היתה סיבה נוספת. הכהן הגדול הוא האדם הרוחני ביותר בעם ישראל. עליו מוטלת האחריות לשאול באורים ותומים בעת הצורך. הוא היחיד שנכנס למקום הקדוש ביותר - קודש הקדשים ביום הקדוש ביותר, ביום הכיפורים, וביום זה כל העבודות בבית המקדש נעשות רק על ידו. הכהן הגדול, כשליח הציבור, ביקש מחילה לעוונות עם ישראל. **תפקידו להיות האמצעי שמחבר ומקשר בין האדם לבוראו.**

הפועלות. נדמה לנו שאנו מבינים היטב את שיקולי בני האדם ויודעים להעריך את מעשיהם נכונה, אך לא פעם אנו טועים, טועים מאוד. הכהן הגדול מלמד אותנו, דרך החושן, להיזהר: "והווי דן את כל האדם לכף זכות" (משנה אבות א, ו). כל אדם ניחן בנשמה שונה, באופי ומבנה אישיות אחרים, ישנם גוונים שונים באבני החושן, וכולם נמצאים על לב אהרן. לא נכון יהיה לדון את הזולת על פי אמות המידה שלי: "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו" (שם ב, ד). 'חשן' בחילוף אותיות - 'נחש'. השיפוט המהיר, המצליף והחד, עלול להיות ארסי וקטלני כנחש המכיש ללא הבחנה. על הנחש נאמר: "אפילו אוכל כל מעדני עולם טועם בהם טעם עפר" (יומא עה ע"א). לבעלי החיים יש חוש טעם המבחין בין מאכלים שונים, אך לא כן אצל הנחש. כך גם אדם המעביר שיפוט על רעיו בלא התחשבות בטעמים השונים, בהבדלים שבין האנשים, חוטא במידתו של הנחש. השיפוט של ה'חשן' מתחשב בצבעים השונים, בנפשות השונות, "חושן מכפר על הדינין" (זבחים פח ע"ב). שיפוט מהיר הוא עיוות דין, והחושן, קול קטן השרוי בלב, מלמד אותנו לשפוט בצדק את עמיתנו.

איל שלמים

בסוף הפרשה מצווים הכהנים על הבאת קרבנות המילואים, שעל ידם יכנסו הכהנים לתפקידם. דין מיוחד יש לאיל השלמים: "וְשִׁחַטְתָּ אֶת הָאֵיל וְלִקְחָתָּ מִדְּמֹ וְנִתְתָּה עַל תְּנוּךְ אֵזֶן אֶהֱרֹן וְעַל תְּנוּךְ אֵזֶן בְּנֵי הַיְמִינִית וְעַל בֶּהֱן יָדָם הַיְמִינִית וְעַל בֶּהֱן רִגְלָם הַיְמִינִית". דם השלמים, השאיפה לשלום, ניתן על האוזן הימנית. הכהנים מקבלים החלטה לשמוע רק דברי שלום, רק דברים חיוביים. דם השלמים ניתן גם על בוהן היד, המאפשרת לאחוז. השלום יוצר אחיזה האוגדת את החברה כולה יחד. מתוך הקשבת שלום וחיבור של שלום, באה כל תנועת החיים, ההליכה. בוהן הרגל תופסת מקום חשוב ביכולת ללכת ביציבות ואף לרוץ, להיות מתלמידי אהרן, רודפי שלום. לפני תשעים שנה, שלח הרב של צפת מכתב לרב קוק. הוא קבל על כך שהרב קוק עוסק רק בשלום ובאהבה ומסרב להכיר בכך שיש אנשים שאינם אהובים, שפעולותיהם רעות לשמים, ושכלפיהם יש לנקוט דרך אחרת. הרב קוק ענה שזה גורלו כבן משפחת הכהונה, זרע אהרן, לרדוף שלום, להאזין לשלום, לאחוז בדרכי בשלום (אגרות הראיה ב, תקנה). "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם".

כשרצה הקב"ה לבחור אדם הראוי למלא תפקיד נכבד שכזה, אך טבעי שבחר באהרון, שהיה בעל לב טוב, עזר לכל אדם ללא שיקול אישי או מחשבה זרה אחרת.

בבואו לציין את דמות המנהיג הראוי לחנך, קבע הלל נשיא ישראל: "הַיּוֹי מִתְּלִמְדֵיּוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, אוֹהֵב שְׁלוֹם וְרוֹדֵף שְׁלוֹם, אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמְקַרְבֵּן לַתּוֹרָה" (משנה אבות פ"א מי"ב).

אהרון לא רק אהב את השלום, אלא **רדף** אחריו בכל הזדמנות ומקום כדי להשיגו וכדי להשכין שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו, כפי שמצינו תיאור מפורט על הנהגתו המיוחדת: "וכן שני בני אדם שעשו מריבה זה עם זה. הלך אהרן וישב לו אצל אחד מהם ואמר לו: בני, ראה חברך מהו אומר, מטרף את לבו וקורע את בגדיו, אומר: אוי לי, היאך אשא את עיני ואראה את חברי. בושתי הימנו שאני הוא שסרחתי עליו. הוא יושב אצלו עד שמסיר קנאה מליבו והולך אהרן ויושב לו אצל האחר, ואמר לו: בני ראה חברך מהו אומר, מטרף את לבו וקורע את בגדיו ואומר: אוי לי, היאך אשא את עיני ואראה את חברי בושתי הימנו שאני הוא שסרחתי עליו. הוא יושב אצלו עד שמסיר קנאה מלבו. וכשנפגשו זה בזה גפפו ונשקו זה לזה. לכך נאמר 'וַיִּבְכּוּ אֶת אַהֲרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כֹּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל' (במדבר כ, כט)"

לפי זה יובן, מדוע כשהקב"ה פונה למשה בהוראה לבחור את אהרון, אין הוא אומר לו "**בחר** את אהרון", אלא מורה לו: "**הקרב** אליך את אהרון" כיוון שרק אדם כאהרון ייצוק לתפקידו תוכן של שלום אמיתי בין אדם לחברו.

החומר של העולם עצמו בנוי בעיקר מאבנים. כשאנחנו רואים אבן, אנחנו רואים את מעשה ה': את האבן עשה ה' ולא בן אדם. גם כשאנחנו מפסלים את האבן ומתאימים אותה למידה הרצויה לנו, וגם כשאנחנו מצרפים אבנים שונות יחד, ובונים בניין חדש, האבן עצמה לא משתנה, ועדיין רואים את החומר כמו שה' ברא אותו.

כשאנחנו משתמשים באבנים, אנחנו מצרפים את המעשה שלנו למעשה ה', לפי התכונות שנתן ה' לאבן. ורק בכפוף לצורה המקורית של האבן הזו, ולמשקל המקורי שלה, אנחנו יכולים להתאים אותה לצרכינו.

ולכן האבן מסמלת את מעשה ה' בעולם החומרי לפי רצונו.

האנושות התרחקה מהאבן: בני דור הפלגה בחרו לייצר אבנים משלהם "וַתְּהִי לָהֶם הַלְּבָנָה לְאָבֶן וְהַחֲמֶר הָיָה לָהֶם לְחֶמֶר". הם בחרו לעצב עולם חדש לפי רצונם, בלי קשר לרצון ה' ולמעשיו.

וכך גם בהמשך ההסטוריה נמשלו ארבע מלכויות לצלם, מעשה ידי אדם, שעשוי מארבע מיני מתכות, אותם יכול האדם לצקת ולעצב כרצונו.

הראשון שבחר באבן, כסמל לעשיית רצון ה', הוא יעקב, בדרכו לחרן ללדת את בני ישראל: "וַיֵּשְׁבוּ יַעֲקֹב בְּבֶקֶר וַיִּקַּח אֶת הָאָבֶן אֲשֶׁר שָׁם מִרְאֵשֶׁתָּיו וַיִּשֶׂם אֹתָהּ מַצְבֵּה וַיִּצַק שָׁמֶן עַל רֵאשָׁה".

גם בחזרתו לארץ: "וַיִּקַּח יַעֲקֹב אָבֶן וַיְרִימֶה מַצְבֵּה", ובחזרתו לבית אל: "וַיִּצַב יַעֲקֹב מַצְבֵּה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר אֲתוֹ מַצְבֵּת אָבֶן". ולכן יעקב עצמו נקרא 'אבן' "מִיַּדֵּי אָבִיר יַעֲקֹב מִשֵּׁם רַעָה אָבֶן יִשְׂרָאֵל".

אבל איפה יראו על עם ישראל עצמו את רצון ה'? הרי אנשים אינם עשויים מאבנים. לכן, כשעם ישראל יוצא ממצרים, הוא מקבל את התורה, את רצון ה' ממנו, בשני לוחות אבנים. כאן יש כבר שתי אבנים, כי יש שני צדדים להתגלות ה' בעולם החומרי דרך בני האדם: צד אחד הוא מצוות בין אדם למקום, כלומר רצון ה' בגלוי, מלמעלה למטה, שמתגלה דרך מעשי בני אדם בעולם החומרי. וצד שני הוא מצוות שבין אדם לחבירו, מלמטה למעלה, כלומר מעשה שנראה מעשה אנושי הגיוני, אבל המקור שלו בא מציווי ורצון ה'.

יחד עם התורה שבכתב, מגיעה אלינו גם התורה שבעל פה, שאותה אמור העם עצמו לפתח, כל אחד לפי תכונתו. בתורה שבכתב רואים את מעשה ה' לגמרי, רק הסיתות וההתאמה למידתנו הם מעשה ידי אדם "פָּסַל לָךְ שְׁנֵי לְחֹת אָבָנִים כְּרָאשֵׁינִים". התורה שבעל פה היא כבר בניית בנין

שהיא מלכות ישראל, תגדל ותהיה להר גדול, ותמלא את כל הארץ. כי אז יראו כולם איך כל מה שיש בעולם, כולל כל ההתפרטויות, הכל מעשה ידי ה'.

[הרחבה ועיון נוסף: שפת אמת תצוה תרנ"ז 'בפסוק ונשא אהרן', אלשיך שמות פרק כח פסוקים ט י, מדבר שור הדרוש התשיעי 'ועקב אבינו ע"ה', מציאות קטן רל, רש"ר הירש שמות פרק כח פסוק מג' על כתפוי, חידושי אגדות למהר"ל בבא בתרא דף עה עמוד א 'ומה שאמר לעתיד', וחולין דף צא עמוד ב 'וכתיב ויקח'].

עולמות חדשים בפרשה

הרב יוסף שילר

האפוד והחושן

"כֹּהֵן גָּדוֹל מְשַׁמֵּשׁ בְּשִׁמְנֵי כֵלִים. וְהִקְדִּיט בְּאַרְבָּעָה, בְּכֹתֶנֶת וּמְכַנְסִים וּמְצַנְפֹת וְאַבְנֵי טוֹרַיִם. מוֹסִיף עָלָיו כֹּהֵן גָּדוֹל, חֹשֶׁן וְאַפֹּד וּמְעִיל וְצִיץ". כמעט בכל המקרים הבגדים שאנו לובשים מובחנים זה מזה וכל אחד נחשב כיחידה נפרדת בעלת שם נפרד- חולצה, אפודה, סוודר, מעיל וכד'. אך יש כמה מקרים של בגד שיש לו יותר מחלק אחד ובכל זאת שני החלקים נחשבים כיחידה אחת כגון- כובע של מעיל שמחובר ברוכסן ואפשר להפרידו.

לכאורה מצב כזה מתקיים בחושן ובאפוד של הכהן הגדול. החושן מלפנים והאפוד מאחור מתפקדים בפועל כיחידה אחת שהרי הם קשורים זה לזה בשרשרות מלמעלה ומלמטה ולולא החיבור בשרשרת (למעלה לפחות) היו נופלים. לכן המדרש מפרט: "סדר לבישה, מכנסים תחלה, ואחריהם הכתנת, ואחריה האבנט, ואחריה המעיל, ואחריה חשן ואפוד, ואחריה המצנפת, ואחריה הציץ", כיוון שהם מוכרחים לבוא יחד. חיבור הכרחי זה אינו רק עניין טכני אלא עניין מהותי ולכן התורה מצווה: "וַיִּרְכְּסוּ אֶת הַחֹשֶׁן מִטְּבַעְתָּיו אֶל טְבַעַת הָאֶפֶד בְּפִתִּיל תְּכֵלֶת לְהִיּוֹת עַל חֹשֶׁב הָאֶפֶד וְלֹא יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֶפֶד" וזהו לאו שחיובו מלקות (אמנם נראה שהאיסור רק בזמן שהכהן הגדול לובש את בגדיו).

לכאורה קשה גם להבחין בין החושן והאפוד מצד ייעודם. באפוד כתובים שמות 12 השבטים על שתי אבני השם ובחושן על 12 אבני המילואים והתורה מסבירה את הצורך

חדש, שבו אנחנו מצרפים אבנים שונות, דעות שונות והבנות שונות, ובונים מהם בנין מאוחד.

הכהן הגדול מסמל את עם ישראל. על שתי כתפיו הוא נושא את משא התורה שבכתב. "וְשָׂמַתְּ אֶת שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל כְּתֻפֹת הָאֶפֶד... וְנָשָׂא אֶהְרֵן אֶת שְׁמוֹתֵם לְפָנַי ה'", אלא שהתורה שבכתב מתגלה דווקא דרך עם ישראל ולכן במקום הדיברות מפותחים עליהם שמות בני ישראל. על ליבו נושא הכהן את התורה שבעל פה: לכל אחד מהשבטים יש שם אבן ייחודית, בעלת תכונות ומראה שונים משל האחרות. לכל שבט יש רצון ותכונות משלו, שהם מעשה ידי ה', והתורה שבעל פה מתגלה דרכו בגוון מיוחד. אלא שכל האבנים בונות יחד תכשיט אחד. מאחרי הרצון של כולם נמצא שם ה' המפורש: האורים ותומים', ורצון ה' בכל מקרה פרטי מתגלה דרך כולם כשהאותיות של האבנים השונות מצטרפות יחד למשפט.

כשעם ישראל נכנס לארץ בימי יהושע, הוא כבר לא מקים מצבת אבן אחת, אלא שתיים עשרה אבנים: "וַיִּשְׂאוּ שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה אֲבָנִים מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֶל יְהוֹשֻׁעַ לְמַסְפֵּר שִׁבְטֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל... וְשִׁתִּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים הָקִים יְהוֹשֻׁעַ בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן".

ההתפרטות הזו חוזרת ומתאחדת במזבח ובבית המקדש, שהם מבנה אחד שנבנה מאבנים רבות. אבנים שרואים בהם במיוחד את מעשה ה' "וְאֵם מִזְבֵּחַ אֲבָנִים תַּעֲשֶׂה לִּי לֹא תִבְנֶה אֶתְהֵן גִּזִּית כִּי חֲרָבָה הַנִּפְתָּ עָלֶיהָ וְתַחֲלִלָהּ", "וְהַבַּיִת בְּהַבְנָתוֹ אָבֵן שְׁלֵמָה מִסַּע נִבְנָה וּמִקְבוֹת וְהַגִּזְרֹן כָּל כָּלִי בְרָזָל לֹא נִשְׁמַע בְּבַיִת בְּהַבְנָתוֹ".

ובימי אליהו "וַיִּקַּח אֵלָיו שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים כְּמַסְפֵּר שִׁבְטֵי בְנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר הָיָה דָבָר ה' אֵלָיו לֵאמֹר יִשְׂרָאֵל יְהִי שִׁמְךָ: וַיִּבְנֶה אֶת הָאֲבָנִים מִזְבֵּחַ בְּשֵׁם ה'".

גם בגלות אנחנו ממשיכים לאחד את הנטיות השונות שבעם ישראל, ואת התורה שבעל פה לדבר אחד: "כִּי הִנֵּה הָאָבֵן אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנַי יְהוֹשֻׁעַ עַל אָבֵן אֶחָד שִׁבְעָה עֵינַי הִנְנִי מִפְתַּח פֶּתַחָה".

עד שלעתיד לבוא, כמבואר בדניאל, תגזר מההר אבן, לא בידי אדם, ותכה את הצלם של ארבע מלכויות על רגליו. ואז יטחנו ויעלמו כל המתכות המרכיבות אותו, והאבן,

בכך באופן דומה. לגבי ייעודו של האפוד נאמר: "וְנָשָׂא אֶהָרֶן אֶת שְׁמוֹתֶם לְפָנַי ה' עַל שְׁתֵּי כְתָפָיו לְזָכְרֶךָ" ולגבי ייעודו של החושן: "וְנָשָׂא אֶהָרֶן אֶת שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל לְבוֹ בָּבֶאוּ אֶל הַקֹּדֶשׁ לְזָכְרֶךָ לְפָנַי ה' תָּמִיד".

יתר על כן, בכמה מקומות בתנ"ך הנביא מתייחס לאפוד ולחושן כיחידה אחת בשם 'אפוד': "וְאַחֲזִיָּה בֶן אַחֲסוּב אָחִי אֵיכָבוֹד בֶּן פִּינְחָס בֶּן עֲלִי כֶהֵן ה' בְּשֵׁלוֹ נִשָּׂא אֶפֹּד" - הוא כולל גם לחושן עם האורים ותומים, "וַיְהִי בְּבִרְחֵ אֲבִיָּתָר בֶּן אַחֲמֵלֵךְ אֶל דָּוִד קַעֲלִיָּה אֶפֹּד יָרֵד בְּיָדוֹ" - זה יאמר על האפוד והחושן עם האורים ותומים - שהרי בא לבאר שם כיצד היה דוד יכול לשאול בה'.

יש להוסיף שגם הבד של האפוד והחושן היה זהה לעומת שאר הבגדים: "וְעֲשִׂיתָ חֹשֶׁן מִשְׁפָּט מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב כְּמַעֲשֵׂה אֶפֶד תַּעֲשֶׂנּוּ זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר, ואילו באבנט אין זהב, המעיל הוא מתכלת בלבד והכתנות והמצנפת משש בלבד.

יש לומר שהאפוד והחושן הם שני צדדים של דבר אחד - כפי שנראית צורת הלבשה שלהם מלפנים ומאחור. הפסוקים נותנים כותרת כללית למטרתם של האפוד והחושן, ובזה קשה להבחין בהבדל ביניהם. אמנם חז"ל מפרטים את פעולתם ושם ההבדל כבר ניכר כגון: "חושן מכפר על הדינין, שנאמר ועשית חושן משפט. אפוד מכפר על עבודת כוכבים, שנאמר אין אפוד ותריפים". ואמנם המספר 8 מוזכר לגבי בגדי כהונה רק בדברי חז"ל. הנבואה מבחינה בין שני ההתייחסויות לאפוד ולחושן בהבדל שבין הציווי לבין המעשה. בציווי על עשיית הבגדים יש שם נפרד לכל בגד וממילא הגדרה עצמית נפרדת, ואילו בתיאורים של כהן גדול שמשמש בבגדים בפועל ושואל באורים ותומים שני הבגדים נחשבים כדבר אחד שפועל פעולה אחת.

השורש מ'ל'א' נזכר בפרשתנו פעמים רבות, בהקשרים שונים:

- בתחילת הפרשה (כח, ג) ד' אומר למשה: "וְאַתָּה תִּדְבֹר אֶל כָּל חֲכָמֵי לֵב אֲשֶׁר מְלֵאֲתָיו רוּחַ חֲכָמָה..."

- בהמשך מדובר על החושן שנעשה משבצות ממולאות באבנים (רש"י מבאר בתחילת פרשת תרומה (כה, ז), שמשום כך הן נקראו כבר שם 'אבני מלואים'), ובלשון הכתוב: "וּמְלֵאֲתָ בּוֹ מְלֵאֲתַת אֲבָן... מְשֻׁבָּצִים זָהָב יִהְיוּ בְּמֵלֹאֲתָם" (כת, יז-כ).

- בחלקה השני של הפרשה, מתואר סדר 'ימי המלואים', שנקראים כך משום שבאותם ימים משה 'מלא את ידם' של אהרן ובניו, כפי שנאמר לו: "וּמְלֵאֲתָ יַד אֶהָרֶן יָד בְּנָיו". לכן גם האיל שהקריבו באותם ימים נקרא: 'אֵיל הַמְּלֵאִים'.

פעולת המילוי כפי שמוכן בלשונונו כיום, מתייחסת לאיזשהו כלי קיבול, המתמלא בדבר מה. על פי משמעות זו, אפשר להבין את שני הפסוקים הראשונים בפרשתנו שבהם נזכרה פעולת המילוי: בחושן מדובר במילוי גשמי - ממלאים את החושן באבנים. ובתחילת הפרשה נאמר שד' מילא את החכמים (או את ליבם) ברוח חכמה. האיש, או לבו, הוא ה'כלי קיבול', ורוח החכמה היא הדבר שבו התמלא.

אך מה משמעות הביטוי 'מילוי יד' שבו נצטוו משה על אהרן ובניו, ציווי העומד ביסוד כל שבעת ימי המלואים והעבודות בהם? מבאר רש"י (כח, מא):

כל מלוי ידים לשון חנוך, כשהוא נכנס לדבר להיות מוחזק בו מאותו יום והלאה הוא מלוי. ובלשון לעז, כשממנין אדם על פקידת דבר, נותן השליט בידו בית יד של עור שקורין גנ"ט בלעז [כפפה], ועל ידו הוא מחזיקו בדבר, וקורין לאותו מסירה ריושטי"ר בלעז [להסמיך] והוא מלוי ידים:

הרא"ם והגור אריה מבארים את המנהג שמזכיר רש"י, שבשעת מינוי אדם לתפקיד, היו נותנים לו **להחזיק** כפפה, כסמל להיותו בעל סמכות, וזה נקרא 'מילוי יד', כי היד היא המחזיקה את הכפפה. בהתאם לזה הם מפרשים את דברי רש"י 'כל מלוי ידים לשון חנוך', שכוונתו שהמתמנה מתחיל כעת 'למלא את ידיו', כביכול, בתפקיד שעליו הוא ממונה.

לעומת רש"י, הראב"ע והרמב"ן מבארים באופן אחר את הביטוי 'מילוי יד'. לדבריהם, לפעמים פעולת המילוי מורה על השלמת הדבר. הרמב"ן מביא לכך ראיות מדברי יעקב

ללבן "כִּי מְלֹאוּ יָמֵי" (בראשית כט, כא), שכוונתו שהשלים את הימים שהתחייב. וכן במגילת אסתר נאמר "וּבְמְלוּאֵת הַיָּמִים הָאֵלֶּה" (א, ה), והכוונה בהשלמתם. אף כאן, הכוונה להשלמת ידי הכהנים. דרך זו מתפצלת לשני אופנים, מהי 'השלמת ידי הכהנים':

הרמב"ן מסביר שהשלמת ידם של הכהנים היא בכך שכעת הם יכולים לעשות דברים שלא יכלו לעשות קודם: 'כי הזר אשר לא תשיג ידו בטרתו להקריב קרבן או לעבוד עבודת המלכות, הנה ידו חסרה בעבודה ההיא, וכאשר יכשר לעשות כן הנה ידו שלימה, ראוייה לכל העבודות והמלאכות.'

הראב"ע מסביר את ה'השלמה' באופן אחר, לפיו, השלמת היד פירושה התרגלות בעבודה: 'הלא תראה כי בימי המלואים למד הכהן המעשה להרגיל ידו בעבודה אז תהיה שלמה במעשיה ולא חסרה.' דהיינו לפני שהתרגל האדם לעשות דבר מה, הוא עושה אותו בצורה חסרה, ואחרי שהתרגל הוא עושה אותו כראוי, בשלמות.

מפתיע לראות שבמקום אחר (לעיל כה, ז) הרמב"ן אף מוסיף ומבאר את שני המקומות הראשונים בפרשתנו בהם נזכר פועל זה, במובן ה'ההשלמה' של הפועל! לדבריו, אבני החושן נקראות 'אבני מלואים' משום שהיו צריכות להיות אבנים שלמות, ללא חיתוך וסיתות. גם ביחס לרוח החכמה, מבאר הרמב"ן שם שכוונת הכתוב לומר שד' השלים אותם בחכמה. הרמב"ן מציין שכך מבואר כבר בתרגום אונקלוס, שמתרגם בכל המקומות הללו את הפועל מ'ל'א' במשמעות של שלמות, ולא במשמעות מילוי כפי שמתרגם במקומות אחרים.

חידות לילדים

לפי סדר העולים לתורה

ראשון – מצאו את המילים "ולקחת את שתי אבני שהם" – ראו בהמשך הפסוקים היכן היו מונחים אבנים אלה?

(א) על הציץ

(ב) באבנט

(ג) על כתפות האפוד

ראו ברש"י פסוק י' – מה היה כתוב על האבנים וכמה אותיות על כל אבן?

שני – זרת אורך וזרת רוחב – מי אני?

(א) ציץ

(ב) חושן

(ג) אפוד

ראו ברש"י פרק כ"ח פסוק ל' – מה ההבדל בחושן בין בית המקדש הראשון לבית המקדש השני?

שלישי – איזה פרי משבעת המינים מוזכר בשלישי?

(א) ענבים

(ב) תאנים

(ג) רימונים

איזה מהפרטים הבאים שייך רק לכהן הגדול ולא לכהן הדיוט?

(א) מעיל

(ב) אבנט

(ג) כתנת

(ד) ציץ

רביעי – מה היה הבגד האחרון שהלבישו את אהרון?

(א) חושן

(ב) נזר הקודש

חמישי – על מי נאמר ב"חמישי" שהוא הופך להיות קודש קודשים?

(א) הכהן

(ב) המזבח

(ג) השולחן

שישי – ראו ברש"י פרק כ"ט פסוק מ"ב מהיכן ה' היה מדבר עם משה?

(א) מזבח הנחושת

(ב) מעל הכפורת

ג) שתי התשובות נכונות

שביעי – מי עוד היה רבוע (אורך ורוחב שווים) חוץ מהחושן?

א) מזבח הנחושת

ב) הציץ

ג) מזבח הקטורת

כמה פעמים היו מקטירים את הקטורת על המזבח?

א) פעם ביום

ב) פעמים ביום

ג) שלוש פעמים ביום

שאלה מההפטרה – איך קראו למלך עמלק ומה עשה לו שמואל?